

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2009. év szeptember hó 15. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A jelentős kárt okozó csalás büntette és más bűncselekmény miatt folyamatban volt büntetőügyben a IV. rendű terhelt által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Nyíregyházi Városi Bíróság 10.B.2256/2005/53. számú, illetőleg a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 1.Bf.901/2007/4. számú ítéletét a IV. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A felülvizsgálati eljárásban felmerült 8.300 (nyolcezer-háromszáz) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2007. október 9. napján kihirdetett 10.B.2256/2005/53. számú ítéletével a IV. rendű terheltet bűnösnek mondta ki közokirat-hamisítás büntettének kísérletében. Ezért őt megrovásban részesítette. Egyben - az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű terhelttel - egyetemlegesen 43.920 Ft bűnügyi költség megfizetésére kötelezte.

Védelmi fellebbezés alapján eljárva a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság a 2008. április 10. napján

meghozott 1.Bf.901/2007/4. számú ítéletével az elsőfokú határozatot - a IV. rendű terhelt tekintetében - helybenhagyta.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által is irányadónak tartott - tényállás IV. rendű terhelt magatartására vonatkozó részének lényege a következő.

A tényállás személyi része
A IV. rendű terhelt ügyvéd.

A történeti tényállás

Az I. rendű terhelt egy valótlan tartalmú kölcsönszerződés megkötése érdekében, 2002. március 20-i keltezéssel valótlan tartalmú meghatalmazást készített a felesége, mint meghatalmazó nevére. E meghatalmazás szerint az I. rendű terhelt hitel felvételére felhasználhatja feleségének - a vele közös tulajdonú ingatlanon fennálló - tulajdoni illetőségét.

A meghatalmazás kézírása és az I. rendű terhelt feleségének, mint meghatalmazónak névaláírása nem az I. rendű terhelt feleségétől származik; azt az I. rendű terhelt ismeretlen személlyel íratta meg.

Ezt a meghatalmazást az I. rendű terhelt úgy íratta alá tanúként a II. rendű és a III. rendű terhelttel, hogy azt a meghatalmazó nem a tanúk előtt látta el aláírásával.

A meghatalmazókénti és a két tanúkénti aláírást tartalmazó meghatalmazást az I. rendű terhelt ellenjegyeztette a IV. rendű terhelttel.

A IV. rendű terhelt az I. rendű terhelt feleségének, mint meghatalmazónak nevét feltüntető meghatalmazás ellenjegyzését a meghatalmazó jelenléte nélkül végezte el.

Ezáltal megszegte az 1998. évi XI. törvény 27. § (1) bekezdésének b) pontját, mivel valótlanul bizonyította, hogy az I. rendű terhelt felesége az iratot előtte, illetve helyettese előtt írta alá, illetőleg aláírását előtte vagy helyettese előtt sajátkezűnek ismerte el; és a 27. § (3) bekezdését, mivel nem olyan okiratot ellenjegyzett, ami saját, illetve irodája közreműködésével jött létre.

2002. március 26. napján a hamis meghatalmazás alapján az I. rendű terhelt valótlan tartalmú kölcsönszerződést kötött a sértettel, mely a sértettnek vételi jogot biztosított az I. rendű terhelt és felesége közös tulajdonában álló ingatlanra.

A sértett jogi képviselője a hamis okiratokat a Földhivatalhoz benyújtotta, ahol a vételi jog széljegyként bejegyzésre került.

Polgári perben hozott, 2002. november 5. napján jogerős ítélet megállapította, hogy a kölcsönszerződés és az adott ingatlan vonatkozásában alapított vételi jog nem jött létre. Ezt követően a Földhivatal a széljegyzetet is törölte.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a IV. rendű terhelt magatartásával megvalósította a Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző közokirat-hamisítás büntettének kísérletét.

Indokai szerint a IV. rendű terhelt tisztában volt azzal, hogy az ingatlan hitelfelvételre való felhasználása azt jelenti, hogy az ingatlan biztosítékot fog képezni, ami földhivatali bejegyzést von maga után.

Ennek tudatában ellenjegyezte a meghatalmazás elnevezésű okiratot, létrehozva ezzel egy hamis, formailag valótlan magánokiratot. Ezáltal pedig közreműködött abban, hogy az annak felhasználásával készült kölcsönszerződés alapján földhivatali bejegyzésre kerüljön sor.

Kifejtette, hogy a IV. rendű terhelt esetében nem lehet szó tévedésről, sem az I. rendű terhelt általi tévedésbeejtő magatartásra, sem pedig a meghatalmazás hamis tartalmára hivatkozással. A IV. rendű terheltnek, mint ügyvédnek ugyanis mind az ügyvédi ellenjegyzésre vonatkozó törvényi előírásokkal, mind pedig az azok megszegésével történt ellenjegyzés következményeivel tisztában kellett lennie.

Bár a IV. rendű terheltnek átadott okirat a Pp. 196. § (1) bekezdés b) pontjának megfelelő magánokirat volt, azonban azt a IV. rendű terhelt, mint ügyvéd csak az 1998. évi XI. törvény 27. § (3) bekezdése szerinti feltételek megléte esetében, illetve a 27. § (1) bekezdés a) és b) pontjai szerinti körülmények között ellenjegyezhetette volna.

Az ellenjegyzéssel ugyanis az ügyvéd bizonyítja, hogy az okirat megfelel a felek kinyilvánított akaratának azáltal, hogy az okiratot az abban megjelölt fél az ügyvéd, vagy helyettese előtt írta alá, illetve előttük az aláírását sajátkezünek ismerte el.

A IV. rendű terhelt pedig az ellenjegyzésével valótlannul ezen - egyébként általa sem vitatott - körülmények ellenkezőjét bizonyította.

A másodfokú bíróság a bűnösség megállapításával és a jogi minősítéssel maradéktalanul egyetértett. Mindemellett kifejtette, hogy a valótlan tartalmú meghatalmazás önmagában nem, csak az annak alapján elkészített adásvételi szerződéssel együtt alkalmas az ingatlan-nyilvántartási adatok megváltoztatására.

Miután azonban a két okirat alapján a Földhivatalnál csupán széljegyzet történt, amit utóbb töröltek, így az ingatlan-nyilvántartás adatainak meghamisítása nem következett be. Ezért a IV. rendű terhelt a közokirat-hamisítás kísérletét valósította meg.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a IV. rendű terhelt terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a cselekmény törvénysértő minősítése, valamint a bűnösség megállapítása miatt felmentés érdekében.

Az indítvány szerint az eljáró bíróság törvényes vád hiányában hozott ítéletet, ugyanis a vádirat gondatlan, ennél fogva befejezett közokirat-hamisítási cselekményt tartalmazott és csupán a bírósági eljárás során derült ki, hogy az ingatlan-nyilvántartásba nem történt bejegyzés. Ennek ellenére az eljáró bíróság nem hívta fel az ügyészt vádmódosításra, és az eljárást sem szüntette meg.

A jogerős határozatból nem derül ki, hogy a IV. rendű terhelt szabálytalan ellenjegyzésben megnyilvánuló magatartása gondatlan vagy szándékos volt. Ehhez képest kérdéses a bűnösség megállapítása és hiányos az indokolás.

Az indítvány kifejtette, hogy a tényállás alapján kizárólag gondatlanságra vonható következtetés, ugyanis a IV. rendű terhelt a felek személyi igazolványának átadása és felmutatása esetén nem gondolhatott arra, hogy azok nem a tulajdonosuk beleegyezésével kerültek a házastársként megjelenő ügyfélhez.

A két tanú okiraton lévő aláírása már önmagában eleget tett a magánokirat Pp. szerinti követelményének. Az pedig nem feltételezhető, hogy a tanúk bármelyike - megjelenve az I. rendű terhelttel - bűncselekményt kíván elkövetni és hamis okiratot akar ellenjegyeztetni.

A Legfőbb Ügyészség BF.620/2009. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség indokai szerint a vád törvényességének nem feltétlen tartalmi eleme a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti helyes jogi minősítése. Kétségtelen, hogy a vádiratban

csupán a hamis tartalmú okirat Földhivatalhoz történt benyújtása szerepelt; az ügyészi végindítvány azonban tartalmazta, hogy a meghatalmazás alapján a Földhivatal a vételi jogot széljegyként bejegyezte.

Az irányadó tényállás alapján - kétségtelen, hogy a IV. rendű terhelt magatartásával az ügyvédekre vonatkozó, az Ütv. 27. § (1) bekezdés a) pontja és (3) bekezdése szerinti előírásokat szándékosan szegte meg.

Fel kellett ugyanis ismernie, hogy ellenjegyzésével formailag valótlan teljes bizonyító erejű magánokiratot készített. Továbbá azt is tudnia kellett, hogy fennáll annak a lehetősége, hogy az okirat tartalmilag is valótlan, és annak alapján a közhitelű ingatlan-nyilvántartásba valótlan adatok kerülhetnek bejegyzésre. Utóbbi bekövetkezte ellenében legfeljebb a véletlenben bizakodhatott. Ehhez képest a IV. rendű terhelt az intellektuális közokirat-hamisítás kísérletét eshetőleges szándékkal valósította meg.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, melyen a IV. rendű terhelt és védője felszólalásában a felülvizsgálati indítványt fenntartotta. Azon túlmenően a IV. rendű terhelt arra is hivatkozott, hogy az okirat kizárólag kölcsönszerződésre irányult, földhivatali bejegyzésre nem volt alkalmas; és bűncselekmény hiányában felmentését kérte. Az ügyész az írásbeli nyilatkozatával egyező tartalommal szólalt fel.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

Kétségtelen, hogy a vád benyújtásakor (2003. december 23. napján) hatályos Be. 2. § (2) bekezdése szerinti, a vád törvényességére vonatkozó rendelkezés utóbb - 2006. július 1. napján kezdődő hatállyal - módosult.

Következetes ítélkezési gyakorlat azonban, hogy a vádelv a vád és az ítélet tényállása közötti teljes történeti azonosságot nem követeli meg. A bíróság törvényben előírt kötelessége a tényállás felderítése, a bizonyítás során a tényállás hiánytalan, valóságnak megfelelő tisztázására kell törekednie.

Ezért nem sérti a vádelvet, ha a bíróság a bűncselekmény történeti tényállásával összefüggésben olyan részleteket is megállapít, amelyeket a vádirat nem tartalmazott (HGY 90. II.). A bizonyítás eredményéhez képest az ítéleti tényállás több vonatkozásban, így az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze, motívuma, eredménye stb. tekintetében eltérhet a vádirati tényállástól anélkül, hogy az a

vádeltvet sértené, a tényállásnak a vád keretein belül az elkövetés módja tekintetében történő pontosítása nem sérti a vádhoz kötöttséget (HGY 1199.).

A Debreceni Városi Ügyészség B.1171/2003. számú vádirata a IV. rendű terhelttel szemben valóban a Btk. 274. § (3) bekezdésébe ütköző közokirat-hamisítás vétsége miatt emelt vádat; és perbeszédében az ügyész is ezt indítványozta. A cselekmény ügyész általi minősítése azonban a bíróságot nem köti; a vád szerinti tényállás pedig minden olyan körülményt rögzít, amelyből következtetés vonható arra, hogy a IV. rendű terhelt magatartása büntető törvénybe ütköző és szándékos.

Mindemellett az ügyész perbeszédében a vádirati tényállást is kiegészítette azzal, hogy a sértett jogi képviselője által benyújtott valótlán tartalmú okirat alapján a vételi jogot a Földhivatal széljegyként bejegyezte (Nyíregyházi Városi Bíróság 10.B.2256/2005/53. ssz. tjkv. 2. o.).

Következésképpen az alapügy szerinti vád tartalma mind benyújtásakor, mind pedig elbírálásakor eleget tett az alanyi és tárgyi meghatározottság törvényi előírásának. Ennélfogva az eljáró bíróság sem járt el törvényes vád hiányában.

Az irányadó tényállás egyértelműen rögzíti a - nyomozati iratok 135. oldalán eredetben lévő - meghatalmazás büntetőjogi felelősség elbírálása szempontjából jelentős tartalmát.

A IV. rendű terheltnek (mint ügyvédnek) tisztában kellett lennie az ellenjegyzésre, valamint annak bizonyító erejére, illetve hitelesség tanúsítására, valamint joghatás kiváltásának alkalmasságára vonatkozó törvényi előírásokkal.

Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (Inyvtv.)

- 29. §-a szerint jogok bejegyzésének és tények feljegyzésének főszabály szerint közokirat, teljes bizonyító erejű magánokirat vagy ezeknek a közjegyző által hitelesített másolata alapján van helye;
- 48. § (1)-(2) bekezdése alapján a beadvány iktatószámát a benyújtás napján a tulajdoni lapon fel kell jegyezni (széljegy), és ennek megtörténtét a beadványra rá kell vezetni; a tulajdoni lapon feltüntetett széljegy a bejegyzés, átvezetés, feljegyzés iránti ingatlan-nyilvántartási eljárás megindítását tanúsítja;
- 32. § (2) bekezdés d) pontja alapján bejegyzés alapjául szolgál a belföldön kiállított, a keltezés helyét, idejét tartalmazó magánokirat, ha azt ügyvéd ellenjegyzéssel látta el;
- 32. § (3) bekezdése alapján pedig a vételi jog, jelzálogjog keletkezésére, módosulására, illetve megszűnésére vonatkozó

bejegyzésnek közokirat, ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat alapján van helye.

A Pp. 196. § (1) bekezdésének e) pontja alapján a magánokirat az ellenkező bizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára kötelezőnek ismerte el, feltéve ha az ügyvéd az általa készített okirat szabályszerű ellenjegyzésével bizonyítja, hogy a kiállító a nem általa írt okiratot előtte írta alá, vagy aláírását előtte saját kezű aláírásának ismerte el.

Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (Ügytv.) - a Pp. 196. § (1) bekezdés e) pontjával összhangban álló - 27. § (1) bekezdése szerint az ügyvéd ellenjegyzésével bizonyítja, hogy az okirat a felek kinyilvánított akaratának és a jogszabályoknak megfelel és az okiratban megjelölt fél az iratot előtte, vagy helyettese előtt írta alá, illetőleg aláírását előtte vagy helyettese előtt saját kezű aláírásának ismerte el.

Mindez azt is jelenti, hogy az Inyvtv. vonatkozásában a közokirat, és az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat - a bizonyító erő, a hitelesség tanúsítására, illetve joghatás kiváltására alkalmasság szempontjából - azonos.

Ehhez is mérten pedig nyilvánvalóan alapvető jelentőségű az Ügytv. 27. § (3) bekezdésében előírt kötelezettség, mely szerint az ügyvéd csak olyan okiratot láthat el ellenjegyzésével, ami a saját vagy az irodája közreműködésével jött létre.

A IV. rendű terhelt e kötelezettségét szegte meg, mivel az ellenjegyzett meghatalmazás az irányadó tényállásból következően nem ilyen volt, azt az I. rendű terhelt készítette.

A Btk. 13. §-a alapján szándékosan követi el a bűncselekményt, aki (értelemszerűen előre látja magatartásának következményeit és) magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

Az adott meghatalmazásnak - az ingatlan fedezetként való felhasználhatóságára jogosító - tartalmából következően a IV. rendű terheltnek az ellenjegyzéskor tisztában kellett lennie azzal is, hogy a meghatalmazás földhivatali felhasználás célját szolgálja; benyújtása pedig - az Inyvtv. 48. § (1)-(2) bekezdése alapján - egyben a tulajdoni lapon széljegyzést eredményez.

Kétségtelen, hogy a meghatalmazás nem önmagában, hanem a vételi, jelzálogjogot kikötő szerződéssel együtt eredményezte a széljegyzést. Ugyanakkor nyilvánvaló az is, hogy a meghatalmazás

(feljogosító) tartalma alapján elengedhetetlen feltétele volt az azt követően (2002. március 26. napján) kötött szerződésnek.

Az irányadó tényállás szerint pedig az - egyaránt valótlan tartalmú - okiratok benyújtása, s annak alapján a jelzálogjog és vételi jog tulajdoni lapon való széljegyzése megtörtént (eredetben nyomozati iratok 125. o.).

Következésképpen a IV. rendű terhelt előre látta magatartásának következményét, de közömbös maradt iránta, szándéka eshetőleges volt.

Az ellenjegyzéskori körülmények mikénti megítélésére való - indítvány szerinti - hivatkozás pedig önmagában, éppen az Ügytv. 27. § (3) bekezdése szerinti követelmény folytán, közömbös. E követelmény megszegése vezetett ugyanis oda, hogy a IV. rendű terhelt mintegy „biankó” ellenjegyzést tett, holott tisztában volt annak az Ügytv. 27. § (1) bekezdése szerinti joghatásaival, illetve Inyvtv. szerinti következményeivel.

Ekként az eljáró bíróság helyesen vont következtetést a IV. rendű terhelt bűnösségére, és - miután az ellenjegyzett okirat felhasználásával kötött szerződés, illetve ezen okiratok benyújtása alapján csak széljegyzet történt - a bűncselekmény kísérletének megállapítása is törvényes. A Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontja szerinti közokirat-hamisítás bűntettének kísérlete állapítandó meg, amennyiben az ingatlan-nyilvántartásban csupán széljegy feljegyzésére kerül sor (HGY 734. II.).

Tévedett azonban az eljáró bíróság a IV. rendű terhelt elkövetői minőségének megállapításában. A Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontja szerinti közokirat-hamisítás bűntettének elkövetési magatartását (a közreműködést) ugyanis az valósítja meg, aki a közokiratba foglalás érdekében a jogi jelentőséggel bíró tény, adatot vagy nyilatkozatot a kiállító hatóság, vagy az erre feljogosított személy tudomásra hozza, azt szolgáltatja (HGY 734. I.).

Az irányadó tényállás alapján nem a IV. rendű terhelt, hanem más nyújtotta be a Földhivatalhoz az ellenjegyzett okiratot.

Az irányadó tényállásból következően a hamis tartalmú meghatalmazást az I. rendű terhelt ellenjegyeztette a IV. rendű terhelttel, és annak alapján az I. rendű terhelt kötött a sértettel hamis tartalmú kölcsönszerződést. Utóbbi 13. pontjából következően pedig a szerződő felek (így az I. rendű terhelt is) a szükséges intézkedések (így a földhivatali benyújtás) végett a sértett jogi képviselőjét bízták meg (nyomozati iratok 33-39. o.).

Ehhez képest jelen esetben valójában arról van szó, hogy a Btk. 274. § (1) bekezdés c) pontja szerinti közokirat-hamisítás büntette kísérletét tettesként megvalósító I. rendű terhelt közvetett tettes, s ezen alapcselekményt megvalósító magatartás fizikai bűnsegede, nem pedig az alapcselekmény tette a IV. rendű terhelt.

A Btk. 21. §-a (2) bekezdése alapján bűnseged az, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. A bűnseged cselekvősege az alapcselekmény megvalósításához - értelemszerűen - kívülről kapcsolódik, járulékos, tehát szükségképpen tettesi alapcselekményt feltételez, mely pedig csak szándékos bűncselekmény lehet.

Ha a segítő (részes) magatartására a tettesi alapcselekmény elkövetése előtt kerül sor, akkor egészen addig, amíg a tettesi alapcselekmény elkövetése meg nem kezdődik, bűnsegélyről nem lehet szó. Ez a segítség ekkor még csak előkészületi cselekmény és büntetőjogilag az előkészületre vonatkozó szabályok szerint nyerhet értékelést. Az ilyen előkészületi magatartás azáltal válik bűnsegéllyé, hogy a tettes az alapcselekményt elköveti, vagy azt legalább megkísérli.

Mindez a részesi tudat tartalmát illetően (alanyi oldalon) a következőket jelenti.

A bűnsegednek fel kell ismernie, hogy magatartása - amit még a tettesi alapcselekmény előtt fejt ki - segíti majd a tettesi alapcselekményt. Fel kell továbbá ismernie, hogy amit a tettes (közvetett tettes) a segítségével véghez fog vinni, az szándékos bűncselekmény. E tekintetben nem szükséges feltétlenül egyenes szándék, a bűnsegednek nem kell feltétlenül kívánnia a tettesi alapcselekmény elkövetését, elég ha ezzel kapcsolatban közömbös, belenyugvó.

A IV. r. terhelt - azáltal, hogy az Ügytv. 27. § (3) bekezdésének megszegésével ellenjegyezte a meghatalmazást - kétségtelenül felismerte, hogy alakilag hamis magánokirat készítésében működött közre.

Azt pedig, hogy az általa ellenjegyzett meghatalmazás nem marad önmagában, hanem földhivatali benyújtáshoz vezet, tudata eshetőleges szándékkal - a már kifejtettek alapján - szintén átfogta. A terhére rótt bűncselekmény helyes minősítése ezért bűnsegédként elkövetett közokirat-hamisítás büntettének kísérlete (Btk. 274. § (1) bek. c) pont).

A IV. rendű terhelt cselekményeinek helyes minősítése folytán azonban felülvizsgálatnak azért nincs helye, mert a téves minősítés nem vezetett törvénysértő büntetés kiszabásához, illetve jelen esetben törvénysértő intézkedés alkalmazásához.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a megtámadott határozatot a IV. rendű terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta; a bűnügyi költség viseléséről pedig a Be. 429. § (1) bekezdésének zárófordulata alapján rendelkezett.

Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul, azzal hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2009. szeptember 15.

Dr. Demeter Ferencné s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Varga Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

*bíróági tisztviselő
N-né TH*